

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2023

Patricie Glossová

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra Politologie

Populační etika v soudobé politické filozofii

Bakalářská práce

Autor:	Patricie Glossová
Studijní program:	B0312A200029 – Politologie
Studijní obor:	Politologie
Forma studia:	Prezenční
Vedoucí práce:	Mgr. Sylvie Bláhová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Patricie Glossová

Studium: F20BP0213

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Populační etika v soudobé politické filozofii**

Název bakalářské práce AJ: Population ethics in contemporary political philosophy

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se bude zabývat problematikou populační etiky – tedy odpověďmi na otázku, zda (ne)máme určité závazky vůči budoucím generacím například s ohledem na dnes často skloňované environmentální otázky, sociální systém či problém přelidnění populace, který je také spojen s možnou kvalitou života generací v budoucnu. Práce se bude zabývat současnými morálními principy a hodnotami, které připisujeme dobrému či špatnému chování, a právě jejich problematičnosti, pokud jsou vztaženy k budoucím generacím. Následně si práce klade za cíl zanalyzovat jednotlivé morální přístupy, na základě kterých by mělo či nemělo jít o zásadní relevantní faktor v našem morálním rozhodování a na základě jakých principů tedy (ne)jsme povinni zanechat společnost pro budoucí generace v určitém stavu.

D. C. Maguire, L. L. Rasmussen. (1998). *Ethics for a Small Planet: New Horizons on Poppulation, Consumption, and Ecology*. New York: State University of New York Press.

D. Parfit. (1984). *Reasons and Persons*. Oxford: Oxford University Press.

G. Arrhenius, K. Bykvist, T. Campbell, and E. Finneron-Burns. (2022). *The Oxford Handbook of Population Ethics*. Oxford: Oxford Universtity Press.

J. Ryberg, T. Tännsjö. (2004). The Repugnant Conclusion: Essays on Population Ethics. *Library of Ethics and Applied Philosophy* No. 15.

P. Dasgupta. (2019). *Time and the Generations: Population Ethics for a Diminishing Planet (Kenneth J. Arrow Lecture Series)*. Columbia: Columbia University Press.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Sylvie Bláhová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Podpis autora/autorky modrou barvou

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Mgr. Sylvii Bláhové, PhD. za uvedení do problematiky a poskytnutí odborných rad nejen při výběru literatury.

Anotace

GLOSSOVÁ, PATRICIE. *Populační etika v soudobé politické filozofii*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2023, 38 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se bude zabývat problematikou populační etiky – tedy odpověďmi na otázku, zda (ne)máme určité závazky vůči budoucím generacím například s ohledem na dnes často skloňované environmentální otázky, sociální systém či problém přelidnění populace, který je také spojen s možnou kvalitou života generací v budoucnu. Práce se bude zabývat současnými morálními principy a hodnotami, které připisujeme dobrému či špatnému chování, a právě jejich problematičnosti, pokud jsou vztaženy k budoucím generacím. Následně si práce klade za cíl zanalyzovat jednotlivé morální přístupy, na základě kterých, by mělo či nemělo jít o zásadní relevantní faktor v našem morálním rozhodování a na základě jakých principů tedy (ne)jsme povinni zanechat společnost pro budoucí generace v určitém stavu.

Klíčová slova

Populační etika, přelidnění, budoucí generace, problém neidentity, odpudivý závěr

Annotation

GLOSSOVÁ, PATRICIE. *Population Ethics in Contemporary Political Philosophy*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023, 38 pp. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis will deal with the issue of population ethics - i.e. the answer to the question of whether we (don't) have certain obligations towards generations, for example with regard to today's often inflected environmental issues, the social system or the problem of overpopulation. This thesis will focus on the current moral principles and values that we attribute to good or bad behavior and their problematic nature if they are related to future generations. Aim of this paper is to analyze moral approaches, based on which future people should or should not be a fundamental relevant factor in our moral decision-making and based on which principles we are (not) obliged to leave society in a certain state for the future generation.

Keywords

Population ethics, overpopulation, future generations, the Non-Identity Problem, the Repugnant Conclusion

OBSAH

Úvod	1
1. VÝZVY SPOJENÉ S BUDOUCÍMI GENERACEMI	4
1.1 Budoucí lidé jako morálně relevantní problém	4
1.2 V zajetí morálních intuic	6
1.2.1 Vzdálenost v prostoru.....	6
1.2.2 Vzdálenost v čase	7
2. ÚSTŘEDNÍ PARADOXY POPULAČNÍ ETIKY	10
2.1 Problém neidentity	10
2.2 Paradox pouhého sčítání	12
2.3 Odpudivý závěr	14
2.4 Intuice neutrality	16
3. TEORIE A PŘÍSTUPY V SOUDOBE POPULAČNÍ ETICE	19
3.1 Celkový pohled	19
3.2 Průměrový pohled	21
3.3 Teorie proměnných hodnot	23
3.4 Teorie kritické úrovně	24
3.5 Přístup ovlivňující osoby.....	26
3.6 Proč bychom měli přijmout odpudivý závěr	30
Závěr	33
Seznam obrázků:	35
Použitá literatura:	36

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat jedním z nejvíce komplexních odvětví morální filozofie (MacAskill, 2022, str. 170), které má současně velký význam pro rozhodování o politikách v reálném světě – populační etikou. Přestože v angloamerickém politicko-filozofickém prostředí jde o čím dál více diskutovanou a vysoce relevantní problematiku (Tremmel, 2006, str. 1), mezi českými akademiky se jedná o oblast nepříliš pokrytou. Teorie populační etiky potažmo mezigenerační spravedlnosti se vztahují k otázkám, zda mohou být současné generace vázány povinnostmi a závazky vůči budoucím lidem, tedy těm, kteří se ještě nenarodili (např. zanechat planetu v určitém stavu), či zda nesou určitou odpovědnost ve vztahu ke generacím minulým (např. za strukturální znevýhodnění potomků nespravedlností páchané předchozími generacemi), viz (Meyer, 2021). Vzhledem k rozsahu práce se však zaměřím pouze na první nastíněnou problematiku.

Populační etika se snaží řešit morální problémy, které vyvstanou ve chvíli, kdy naše činy a rozhodnutí ovlivňují to, kdo je narozen (identity), kolik lidí je narozeno (velikost populace) a jaká je kvalita jejich života. To, jak budeme morálně hodnotit naše činy, které povedou k těmto různě početným populacím, záleží na tom, kterou teorii populační etiky přijmeme (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 1.), (MacAskill, 2022, str. 167), (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 1), (Greaves, H., Ord, T., 2017, str. 1). Např. bylo by lepší, kdyby existoval jeden excelentní život nebo dva dobré životy? Děláme svět lepší nebo horší vytvořením více šťastných lidí? Je lepší svět, ve kterém žije více lidí s nižší kvalitou života než ten, ve kterém existuje málo početná populace s velmi vysokou kvalitou života?

V mnoha situacích nemá rozhodnutí decision-makera žádný vliv na zmiňovaný počet či identitu narozených osob a pro tyto situace, je proto etika fixní populace adekvátní (např. utilitaristé souhlasí s tím, že pokud bude populace konstantní, měli bychom podporovat celkový blahobyt (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b). Problém nastává, pokud tyto stejné morální principy a teorie chceme vztáhnout

na budoucí generace (viz. další kapitoly). Abychom se tedy dokázali vypořádat i s otázkami typu, kolik dětí bychom měli mít – pokud nějaké – kolik bychom měli investovat do zmírňování změny klimatu, jak moc bychom se měli obávat krátkodobých rizik lidského vyhynutí, nebo zda by měli být upřednostňovány zájmy současné generace před tou potenciálně budoucí, potřebujeme populační etiku – tedy etiku proměnlivé populace, která se odvíjí od našich voleb (Greaves, 2017, str. 1). Budoucí lidé představují obzvláště náročný problém pro naše současné rozhodování, právě proto, že jejich počet ani identity nejsou pevně dané a to, co je utváří, jsou politická rozhodnutí činěná dnes. Jedním z nejzřetelnějších příkladů může být změna klimatu, protože zvýšení teploty může způsobit neobyvatelnost některých oblastí – tedy ovlivnit rozhodování lidí o tom, kde budou žít, kdy budou mít děti a s kým. Změna klimatu tedy ovlivní to, kteří konkrétní lidé se narodí a kterým naopak zabrání v potenciální existenci. Populační etika tedy není jenom akademické cvičení morálních filozofů, ale přináší sebou také mnoho praktických otázek.

Jak uvádí William MacAskill (2022, str. 167-168), ve své publikaci, diskuse na toto téma je navzdory tisíciletému etickému myšlení nápadně vzácná. Problematika budoucích generací byla diskutována mezi prvními utilitaristy pouze krátce a následně se jí dostalo spíše sporadické pozornosti. To prolomil až Derek Parfit, viz. (Reasons and Persons, 1984), který svým dílem významně ovlivnil morální filozofii, a především pak populační etiku. Otázky na naše bytostně intimní reprodukční rozhodnutí tak postavil do středu diskuse. (Ryberg, J., & Tännsjö, T., 2004, str. 1). Jak poukazuje například Partha Dasgupta (2019, str. xxx preface) není žádná jiná lidská činnost, která by byla v motivacích tak soukromá a ve svých důsledcích tak veřejná, jako je právě prokreace.

Cílem práce je poukázat na důležitost tématu, a především pak představit současnou akademickou debatu v kontextu populační etiky a její nejvíce relevantní teorie či přístupy, které se snaží vyhnout neintuitivním implikacím. Ve své práci totiž uvedu, že každá z existujících teorií populační etiky je při uspokojování premis, na kterých stojí, otevřena závažným námitkám, které nevyhovují jiným předpokladům, které bychom však sami o sobě považovali za žádoucí. Dle Hillary Greaves (2017, str. 1) je tedy volba

populační axiologie¹ spíše volbou, které morální intuice se chceme vzdát nejméně. Z podstaty samotné problematiky zaměřené na vzdálené generace a na důsledky našich voleb z dlouhodobé perspektivy – je populační etika zastřešena (avšak ne pouze) utilitárním smýšlením (Dasgupta, 2019, str. xxxiv preface). I kdybychom se rozhodli, že utilitarismus je správnou axiologií pro případy fixní populace, neřeší to otázku, zda je v kontextu proměnlivé populace lepším měřítkem například celkový blahobyt, průměrný blahobyt či jakýsi kompromis mezi těmito dvěma (Greaves, 2017, str. 1-2).

Tato bakalářská práce je rozdělena do třech hlavních kapitol, přičemž první z nich se bude zabývat morální relevancí budoucích lidí a možným intuicím, které nás nemusí vždy vést k plně uspokojivým závěrům v kontextu etiky. Ve druhé kapitole pak představím hlavní problémy a paradoxy, které znesnadňují hledání oné správné teorie populační etiky. V této kapitole se tedy budu věnovat například tomu, že identity i počet budoucích lidí jsou závislé na našich volbách, a že možné světy mezi kterými volíme, neobsahují a neznamenaají bezpodmínečnou existenci stejných jedinců, což velmi komplikuje porovnávání mezi těmito hypotetickými scénáři z hlediska morálního posuzování – dobré/špatné. V poslední části mé práce pak uvedu nejvíce relevantní přístupy a teorie, o kterých se v kontextu populační etiky vede v akademické sféře debata.

Dále je třeba zdůraznit, že budu používat slova jako štěstí, blahobyt, kvalitní život či život nad neutrální hranicí zaměnitelně, ať už jejich obsah znamená cokoliv. V kontextu populační etiky nutně nepředpokládáme nic o povaze těchto slov – dobrý život by se mohl skládat z čehokoli si dokážete představit pro uspokojení vašich preferencí. První musíme zjistit, která z těchto teorií je tou nejvíce uspokojivou.

¹ Uspořádání stavů věcí z hlediska celkově lepšího či horšího

1. VÝZVY SPOJENÉ S BUDOUCÍMI GENERACEMI

1.1 Budoucí lidé jako morálně relevantní problém

Důležitým příspěvkem v rámci utilitární tradice, který se zabýval morálním statutem budoucích osob, jsou Metody etiky (Sidgwick, 1907). Sidgwick položil otázku, jak dalece bychom měli zvažovat zájmy potomstva, když jsou, jak se zdá, v rozporu se zájmy existujících lidských bytostí. Zájmy budoucích generací by se dle něj ale měli utilitářem týkat stejně jako zájmů současníků (1907, str. 414). Za první systematický popis našich závazků vůči budoucím lidem pak vděčíme Johnu Rawlsovi a jeho principu spravedlivých úspor (Meyer, 2021, kap. 4.5), zakomponovaného do jeho Teorie spravedlnosti. Předpoklad rozhodování v původní pozici – tedy situaci, kdy nevíme, do jaké socio-ekonomické vrstvy se narodíme, na jejíž základě bychom si měli vybrat společnost, ve které se mají co nejlépe ti nejméně zvýhodnění (princip difference) – vztáhnul i na mezigenerační kontext (Rawls, 1999, str. 266). Zjednodušeně nás v této původní pozici tzv. *Závoj nevědomosti*² oslepuje v tom, do jaké generace patříme a taková situace předpokládá, že bychom se měli shodnout na oné spravedlivé míře úspor. Při dospívání k principu minimálního spravedlivého spoření si tedy jednotlivé strany mají položit otázku, kolik by byli ochotni uspořit, pokud by tuto stejnou míru úspor měli spořit i ostatní generace (Rawls, 1999, str. 251-258). Rawlsovy spíše obecněji načrtnuté principy však nemusí být plně dostačující, pokud je vztáhneme na kvalitativní aspekty úspor, což byl jeden z možných terčů pro jeho kritiky (Dierksmeier, 2006, str. 80). Dle Clause Dierksmeiera nám například jeho teorie nemá co říct o právech zvířat nebo ochraně životního prostředí.

Tvrzení, že pozitivní ovlivňování dlouhotrvající budoucnosti je klíčová morální prioritou současnosti, podepírá oxfordský profesor William MacAskill následujícím myšlenkovým experimentem (2022, str. 3-4). Pokud byste si představili, že žijete od narození všechny životy, které se dosud narodili, váš první život by život by začal někdy před třemi sty tisíci lety v Africe. Po smrti byste se reinkarovali, vrátili se jako druhý žijící člověk a takto byste pokračovali až do současnosti. O zhruba jednu miliardu let

² *The Veil of Ignorance*

později jste se narodili jako svá nejmladší verze. Váš život, skládající se ze všech těchto životů, trvá kolem čtyř bilionů let dohromady. Jednu desetinu vašeho souhrnného života jste například strávili jako lovec-sběratel a zhruba šedesát procent jako zemědělec. Přes jedno procento života jste nakaženi neštovicemi a malárií. Jeden a půl miliardy let jste strávili pohlavním stykem, dvě stě padesát milionů let rozením dětí a vypili jste asi bilión šálků kávy. Zažili jste zabránění nových území jako kolonizátor, a zažili jste také utrpení kolonizovaných, když vám vzali domov. Asi z deseti procent jste byli otrokáři a stejně dlouho naopak zotročení a tak dále a tak dále. Experiment implikuje následující otázku. Kdybyste věděli, že tímto způsobem budete žít všechny ostatní budoucí životy na planetě, jak byste chtěli, abychom se chovali a rozhodovali v současnosti? Například kolik oxidu uhličitého byste chtěli, abychom vypouštěli do atmosféry? Jak moc byste chtěli, aby bylo investováno do výzkumu a vzdělávání nebo abychom byli opatrní s novými technologiemi, které mohou potenciálně zničit naši budoucnost?

Hillary Greaves, William MacAskill (2021, str. 2) a další (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 7.) uvádí, že pokud například vezmeme v úvahu fakt, že by lidstvo žilo jako typický savčí druh – kolem jednoho miliónu let – devadesát devět a půl procenta populace bude žít až po nás. I kdyby se tedy lidstvo dožilo pouze frakci potenciálně možného, s ohledem na počet generací, které se můžou narodit, je současná civilizace v podstatě na počátku historie (MacAskill, 2022, str. 4), (Parfít, 1984, str. 453-454). Budoucí lidé se počítají, my je ale ve stínu naléhavých problémů, kterým čelí současní lidé, do své morální kalkulace příliš nezahrnujeme. Neznamená to, že bychom měli (pro nás abstraktní) problémy budoucích lidí upřednostňovat nad těmi současnými – pouze, že mají stejnou morální váhu (MacAskill, 2022, str. 5, 10). Bude zde obrovské množství generací po nás, pro které může být život mimořádně dobrý, nebo naopak nepřiměřeně špatný a současná civilizace může významně ovlivnit, do kterého světa se tyto budoucí lidé narodí a jestli vůbec.

Existence a blahobyt těchto lidí tedy částečně závisí na našich současných rozhodnutích, například kolik zdrojů se rozhodneme investovat do předcházení těmto existenčním rizikům (jako změna klimatu, jaderná válka, umělá globální pandemie apod.) viz například (Anthis, J. R., & Paez, E., 2021, str. 130), a (Chappel, R.Y., Meissner, D.,

& MacAskill, W., 2023a, kap. 4.3). Již zmiňovaný Derek Parfit (1984, str. 453-454) věřil, že zničení lidstva by bylo zdaleka největším ze všech myslitelných morálních zločinů. Ve své publikaci vyzval ke zvážení těchto tří výsledků a rozdílů mezi nimi: (1) mír, (2) nukleární válka, která by zničila 99 % lidské existence a (3) nukleární válka, která by zničila 100 % lidské existence. Varianta (2) by byla horší než varianta (1), a varianta (3) by byla horší než (2). Uvedl však, že zatímco většina lidí by věřila, že největší rozdíl je mezi (1) a (2), Parfit věřil, že rozdíl mezi variantou (2) a (3) je mnohem významnější. Kromě smrti 8 miliard současně žijících lidí, by poslední z variant totiž znamenala také zabránění existence všech dalších generací, které by jinak mohli existovat, viz. (MacAskill, 2022, str. 169), (Chappel, R. Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023a, kap. 4.3).

1.2 V zajetí morálních intuic

1.2.1 Vzdálenost v prostoru

Naše morální soudy jsou do jisté míry založeny na našich intuicích o tom, co v konkrétních situacích cítíme jako správné a co naopak špatné (Greene, 2003, str. 847-848). Zatímco někteří morální filozofové považují vědecký výzkum za irelevantní pro jejich práci v kontextu etiky, Joshua Greene tvrdí, že věda a zejména neurověda nám může pomoci pochopit, že některé naše intuice nevedou k příliš přesvědčivým implikacím na naše morální uvažování. Zvažte následující morální dilema uvedené v jeho článku. Představte si, že jedete autem po venkovské silnici, přičemž z křoví uslyšíte volání o pomoc. Zastavíte a narazíte na zraněného muže, který má nohy pokryté krví. Žádá vás, abyste ho odvezli do nedaleké nemocnice. Pokud však tohoto muže zvednete, jeho krev zničí kožené sedačky vašeho auta. Byl by toto důvod, abyste muže nechali ležet u silnice? Většina lidí by to považovala za špatné. Greene dále vyzývá ke zvážení dalšího případu, kterému jsme někdy v životě čelili téměř všichni. Jednoho dne obdržíte dopis od renomované mezinárodní humanitární organizace, ve kterém vás žádají, abyste věnovali dvě stě dolarů. Vysvětlují, že dar v této výši umožní organizaci poskytnout potřebnou lékařskou péči některým chudým lidem v rozvojové části světa. Je vhodné, abyste neposkytli dar této organizaci, z důvodu ušetření vašich peněz? Většina lidí by řekla, že

v tomto případě by zdržet se darování morálně špatné nebylo. Přesto je však tento případ podobný s předchozím. V obou případech má člověk možnost někomu poskytnout lékařskou péči za relativně skromné finanční náklady. Greene poukazuje na rozdíl morálního hodnocení osoby, která nepomůže v prvním případě oproti té, která pomoc neposkytne v případě druhém. I utilitární filozof Petr Singer (1972, str. 232-233) tvrdil, že v takovýchto případech, není morální rozdíl v tom, zda pomáháme dítěti souseda, či Bengálci, který je tisíc mil daleko a v životě ho neuvidíme. Singer ale poukazoval na to, že podobný princip nerozlišuje mezi případy, kdy jsme jediným člověkem, který může pomoci a kdy jsme jen jedním z miliónu ve stejné pozici. Rozdíl je však pouze psychologický a na podstatě věci dle něj nic nemění.

Mnoho lidí dle Greena (2003, str. 849) předpokládá, že musí existovat nějaký dobrý důvod, proč je v pořádku ignorovat vážné potřeby nešťastných lidí z jiného kontinentu, ale velmi špatné ignorovat potřeby někoho, jako byl zraněný muž v prvním příběhu. To, proč vnímáme v pořádku utrácet peníze za sushi, zatímco milióny umírají hlady, dle výzkumu uvedeného v článku nesouvisí s žádným dobrým důvodem, ale s tím, jak se evolučně vyvinul náš mozek. Ignorujeme situaci nejchudších lidí světa proto, že v tomto případě jde o neosobní dilema. Náš mozek však spouští emocionální tlačítka pouze pokud jsou tito lidé v nouzi nablízku a máme s nimi tedy přímý osobní kontakt. To, jakou váhu přirozeně přikládáme morální povinnosti v obou případech tedy závisí na naší intuici, která v tomto případě nevede k úplně uspokojivému výsledku v kontextu etiky.

1.2.2 Vzdálenost v čase

Vztah současných generací směrem k potenciálním budoucím lidem je oproti vztahu mezi současníky složitý mimo jiné v tom, že je mezi nimi trvalá mocenská asymetrie (Meyer, 2021, kap. 1.) Problém této asymetričnosti vztahu spočívá v tom, že ti, kteří se ještě nenarodili, nemohou nijak ovlivnit chování svých předchůdců. Pokud nežijete odstřižení od světa jako samotáři v divočině, činy velkého množství lidí, ať už učitelů, obchodníků nebo zkrátka všech daňových poplatníků, vám i celé společnosti nějakým způsobem prospívají. Prospívání je vzájemné, avšak u budoucích generací tato reciprocita neplatí. Přirozeně cítíme silnější vazbu s lidmi, s kterými sdílíme současnost,

tedy naše rodina, přátelé a spoluobčané. Stejně však jako starost o naše děti neznamená ignorování zájmů jiných lidí v současnosti, starost mezi současníky neznamená ignorování zájmů generací, které přijdou po nás. Fakt, že budoucí lidé nedisponují politickými právy, tedy neznamená, že bychom je do svých politik neměli zahrnovat (MacAskill, 2022, str. 9-11).

Běžný názor v ekonomii blahobytu a analýze nákladů a přínosů je, že i když bychom se měli zajímat o dopady na budoucí lidi, tento zájem klesá čím vzdálenější tito lidé jsou. Z toho pohledu můžeme slevit ze vzdálenějších účinků našich činů a politik v určité míře n procent ročně – *Společenská diskontní sazba*³ (Parfit, 1984, str. 357). Předpokládejme, že uvažujeme o tom, jak bezpečně zlikvidovat jaderný radioaktivní odpad. Pokud bychom přijmuli zmíněný princip při sazbě například pět procent, jedna smrt v příštím roce se počítá za více než miliardu úmrtí za pět set let. Nebude nás příliš znepokojovat, že radioaktivní odpad bude nebezpečný po tisíce let. Z příkladu uvedeného Parfitem vyplývá, že možné katastrofické scénáře v daleké budoucnosti jsou vnímány jako morální nepodstatné. On sám tedy tento ekonomický pohled odmítá. Pokud je přenesen i na měřítko etiky, opět se tento pohled nezdá příliš přesvědčivý. Morální význam budoucích událostí ani lidí totiž neklesá tempem n procent za rok.

Derek Parfit ve své monografii argumentoval, že časová vzdálenost není sama o sobě morálním ospravedlněním, pokud někomu způsobím újmu. Zvažte následující případ, uvedený Parfitem (1984, str. 356-357). Předpokládejme, že v podrostu lesa zanechám rozbité sklo, o které se o sto let později zraní dítě. Moje jednání tedy tomuto dítěti ublížilo. Je morální rozdíl v mém chování z důvodu faktu, že dítě, kterému ubližuji, zatím neexistuje? Parfit by odpověděl, že nikoliv. Odmítá tedy pohled, který zastřešuje naše morální jednání pouze na lidi, kteří mají onu reciproční vazbu – lidé, kteří si mohou způsobit újmu a také si navzájem prospívat. William MacAskill (2022, str. 10) na tento pohled navazuje a uvádí příklad moru, který má nakazit celé město a zabít tisíce lidí. Předpokládejte, že tomu můžete zabránit. Než začnete jednat, potřebujete vědět, kdy přesně dojde k propuknutí nákazy? Dle MacAskilla bychom intuitivně odpověděli, že

³ *The Social Discount Rate*

nikoliv. Datum doručení tedy nehraje roli, pokud bychom mohli předejít utrpení a smrti velkého množství lidí. Újma je stejná, i kdyby se stala za týden, desetiletí či století ode dnes.

Vzdálenost v čase tedy nemá sama o sobě o nic větší význam než vzdálenost v prostoru. Na lidech vzdálených tisíc let záleží, stejně jako na těch, kteří jsou od nás vzdáleni tisíc mil. V obou případech je dle MacAskilla snadné zaměnit vzdálenost za nerealitu. Svět nekončí na hranicích našeho státu, stejně jako nekončí s naší generací. Parfit uvedl ještě následující příklad (1984, str. 357). Předpokládejte, že vystřelíte šíp do vzdáleného lesa, kde tento šíp zraní vzdáleného člověka. Pokud byste věděli, že v tomto lese může někdo být, dopustili jste se tím hrubé nedbalosti. Stejná tvrzení bychom dle Parfita měli mít o důsledcích na lidi, kteří jsou vzdáleni v čase.

2. ÚSTŘEDNÍ PARADOXY POPULAČNÍ ETIKY

2.1 Problém neidentity

Když přemýšlíme o tom, co dlužíme budoucím lidem, často počítáme s tím, že tito lidé budou v určitém okamžiku skutečně existovat, bez ohledu na to, jak se rozhodujeme dnes (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 2). Jedním z nejznámějších paradoxů provázející populační etiku a snahy o nalezení její správné teorie je nepochybně tzv. *Problém neidentity*⁴, který zformuloval již zmiňovaný Derek Parfit. Naše existence ve světě je totiž velmi nespolehlivá. Jak uvádí i MacAskill (2022, str. 173-175), jakákoliv událost, která by jen nepatrně ovlivnila plány vašich rodičů v den, kdy jste byli počati, jako fronta v supermarketu či dopravní zácpa, by znamenala vaše nenarození. Tímto navazuje na Parfitovo *Tvrzení časové závislosti*⁵ (1984, str. 351-352), které ve své původní verzi zní, že pokud by nějaká konkrétní osoba nebyla počata ve chvíli, kdy ve skutečnosti počata byla, je faktem, že by pak nikdy neexistovala. Svě tvrzení Parfit opírá o následující argument. Každý z nás vyrostl z určitého páru buněk – vajíčka a spermie – kterými bylo oplodněno. Předpokládejte, že matka počala dítě o pár dní později. Toto dítě by vyrostlo ze stejného konkrétního vajíčka, ze kterého by vyrostlo i původní dítě. I pokud by však bylo dítě počato jen o pár sekund dříve nebo později, je téměř jisté, že by vyrostlo z jiné spermie.

Někteří považují za uspokojivé, že by bylo špatné provádět pouze akce, které by jiným ublížily, a že kdybychom to udělali, výsledek by byl horší za předpokladu, že všechny ostatní věci jsou stejné. S touto premisou přinejmenším pracuje tzv. *Přístup ovlivňující osoby*⁶ (viz kapitola 3.5). Problém neidentity tuto linii značně komplikuje (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 2-3). Představte si, že můžete (a) mít dítě nyní, i přes vaši nepříznivou finanční situaci nebo (b) počkat a mít úplně jiné dítě později. V prvním případě by nemělo nijak zvlášť šťastný život, i tak by však stále vedlo život nad hranicí stojícího za to žít. V druhém případě by

⁴ *The Non-Identity Problem*

⁵ *The Time-Dependence Claim*

⁶ *The Person-Affecting approach*

mělo dítě mnohem šťastnější život díky tomu, že vaše finanční situace je již velmi stabilní. Výsledek první volby se zdá horší než výsledek druhé, skutečně je tomu ale tak? Pokud bychom měli dítě teď, nijak mu tím neublížíme – bude žít život stojící za to žít, což pro něj není horší, než kdyby vůbec nevzniklo. Kdyby nevzniklo, nemělo by blahobyt vůbec žádný, protože by zkrátka neexistovalo. Jak tedy tento výsledek může být špatný, když nikomu nevznikne újma?

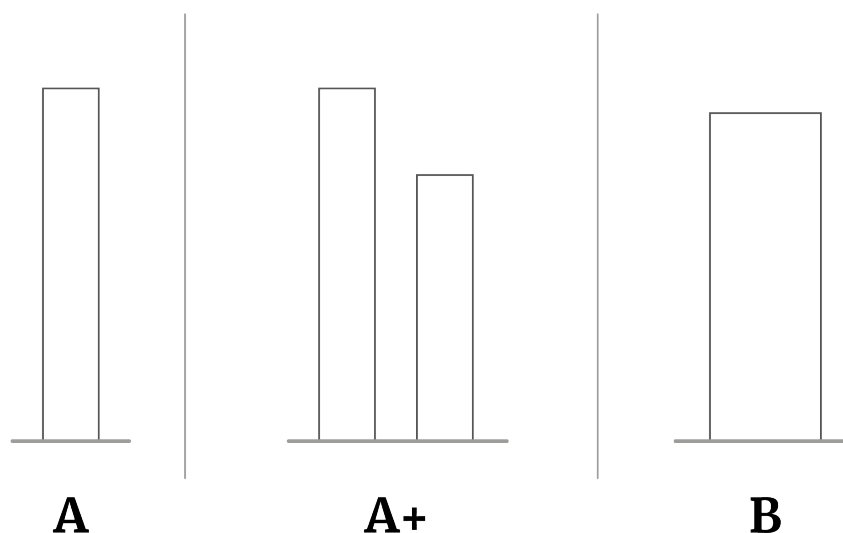
Uvedme další, často uváděný případ, viz. například (Parfit, 1984, str. 361-363), (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 3), či modifikovaná verze (MacAskill, 2022, str. 175). Představte si, že vybíráte mezi dvěma politikami: zachováním přírodních zdrojů a jejich vyčerpáním. Pokud zvolíte politiku vyčerpání, kvalita života bude po dobu jednoho století o něco vyšší, než by byla, pokud byste zvolili politiku zachování zdrojů. Po několika staletích by však kvalita života naopak dramaticky klesla a zůstala na velmi nízké úrovni po dlouhou dobu, než by tomu bylo, kdybyste zvolili jinak. Představte si, že zvolíte politiku vyčerpání zdrojů a jako důsledek mají milióny lidí kvalitu života, která je mnohem nižší, než kterou by měli, pokud byste zvolili politiku druhou. Nicméně, i v tomto případě je jejich život nad hranicí života stojícího za to žít. Pokud byste navíc zvolili alternativní politiku, tito konkrétní lidé by nikdy neexistovali. Naše volba by totiž měla vliv na to, na jakých konkrétních místech by lidé žili. Tito lidé by se potkali s lidmi, s kterými by se jinak nepotkali a měli by děti, které by jinak neměli. To znamená, že naše volba politiky je sice důvodem, že se milióny lidí mají hůře, než by se jinak měli, ale také je důvodem jejich samotné existence.

Lze tedy říct, že je pro tyto lidi výsledek horší, než kdyby vůbec neexistovali? Odpověď se zdá být nasnadě. Pokud přijmeme tvrzení, že jednání je špatné pouze tehdy, když někomu způsobí újmu, a že je výsledek horší než jiný, pouze pokud je na tom někdo hůře, než by jinak byl, nemůžeme první zmiňovaný výsledek považovat za horší. Jinými slovy, politika vyčerpání zdrojů nemůže být v tomto případě hodnocena jako horší než politika jejich zachování. Pokud cítíme, že je na této implikaci něco v nepořádku, musíme zmíněný princip opustit (viz. kapitola 3.). Naše volba nebude špatná pro nikoho, což ještě nemusí nutně ospravedlňovat politiku vyčerpání zdrojů. Fakt, že budou existovat úplně jiní lidé nemusí znamenat pro naši volbu morální rozdíl. Tito budoucí lidé, ať už to bude

kdokoliv, se totiž budou mít objektivně hůře. Jednotlivé teorie populační etiky se pak liší právě v tom jak tento problém „řeší“. Například Jeff MacMahan (2021, str. 215) rozvíjel ve svém článku právě Parfitovu myšlenku. Problém neidentity dle něj nečiní praktický rozdíl oproti tomu, co bychom měli dělat (například se změnou klimatu), ale přináší teoretický rozdíl v tom, proč bychom to měli dělat. Problém tedy pouze podkopává tradiční výklady o morálních důvodech našich činů.

2.2 Paradox pouhého sčítání

Dalším paradoxem, který vede k neintuitivním důsledkům je *Paradox pouhého sčítání*⁷, viz. například (Greaves, 2017, str. 5), (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 4-5), (Parfit, 1984, str. 419-441), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 2.1), (Parfit, 2004, str. 11-13). Zvažte příklad znázorněný na *Obr. 1*.

Obr. 1: Paradox pouhého sčítání, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

⁷ *The Mere Addition Paradox*

Populace A se skládá z malého počtu jedinců vedoucí životy s velmi vysokou úrovní života. Druhá populace A+ se skládá ze stejného počtu jedinců jako A, a skupiny jedinců navíc, kteří všichni žijí o něco nižší kvalitou života, než A, nicméně stále velmi vysokou (předpokládejme, že jde o přirozenou nerovnost a nejde zde o žádnou formu sociální nespravedlnosti). Populace B má stejný počet jedinců jako v A+ a všichni tito lidé mají stejnou úroveň blahobytu, která je nižší než úroveň života v A, a vyšší než u přidané skupiny navíc v A+. Populace B+ je modifikována stejně, jako je A+ pozměněna z A: tedy B+ má všechny jedince z populace B, plus skupinu dalších lidí navíc, kteří žijí o něco nižší kvalitou života než populace B, avšak stále velmi dobrou. C se od B+ mění identicky s tím, jak se mění populace A+ na B, a tak dále až k jisté populaci Z. Porovnání hodnoty těchto populací je vedené následovně. Populace A+ se zdá být přinejmenším stejně dobrá jako populace A, protože populace A+ obsahuje pouze skupinu lidí s pozitivní úrovní blahobytu navíc, přičemž blahobyt populace A není žádným způsobem ovlivněn. Pouhé přidání pozitivní kvality života, byť ne tak vysoké jako má původní skupina, je vždy přinejmenším stejně dobré jako kdyby tito lidé přidání nebyli.

Někteří by mohli namítat, že pokud nevěříme, že existence extra skupiny je sama o sobě dobrá, měli bychom odmítnout, že je A+ lepší než A. Když se ale zeptáme, zda je A+ horší než A, tedy zda by bylo lepší, kdyby tato skupina vůbec neexistovala, nezdá se odpověď příliš ospravedlnitelná. Zvažte následující populaci, viz například (Parfit, 2004, str. 12), nazvanou A+ Hell. V tomto výsledku vede extra skupina život pod hranicí života, stojícího za to žít. Tento výsledek je pro ně horší než existence a kdyby mohli, sami by se zabili. Shodli bychom se na tom, že v tomto případě je tato modifikovaná populace A+ Hell horší než A. Oproti tomuto případu však v populaci A+ žijí lidé, kteří žijí kvalitní život, jejich existence není pro nikoho špatná a nelze tedy tvrdit, že je populace A+ horší než A. Minimálně je stejně tak dobrá.

Dále, Populace B se zdá být lepší než A+, protože zvýšení celkového a průměrného blahobytu, která zároveň vytváří dokonalou rovnost, je vždy zlepšením situace. V utilitárním pohledu je B přínosem v tom, že celkový i průměrný blahobyt se zvýšil a v rovnostářském pohledu je varianta lepší z důvodu větší výhodnosti pro ty, kteří jsou na tom nejhůře. Na základě principů, které tedy většina z nás přijímá – princip užitku

či princip rovnosti – je populace B lepší variantou než A+ (Parfit, 2004, str. 12). Kdybychom totiž odmítli tvrzení, že tato změna je změnou k lepšímu, museli bychom přijmou tvrzení, že ztráta blahobytu lidí, kteří se mají v A+ nejlépe, je morálně silnější než větší zisk pro nejhůře situované. Tento závěr by vedl elitistickému pohledu, že to, na čem záleží nejvíc, je právě situace nejlépe situovaných, s čímž by většina z nás nesouhlasila. Pouhé sčítání znamená, že B+ je přinejmenším stejně dobré jako B a podle stejné logiky jako v předchozím případě i C je lepší než B+. Takto můžeme principy aplikovat až do té doby, než nedojdeme k populaci Z. Touto tranzitivitou vztahu „je lepší než“ musíme dojít k závěru, že populace Z je lepší než populace A. Tento výsledek se ale zdá být nepřijatelný. V populaci A mají její členové velmi vysoký blahobyt, zatímco v populaci Z žijí lidé životem sotva stojícího za to žít. Paradox pouhého sčítání tedy vede k tomu, co Parfit nazval *Odpudivý závěr*⁸ (Parfit, 1984, str. 388):

„Pro každou možnou populaci nejméně deseti miliard lidí, všichni s velmi vysokou kvalitou života, musí existovat nějaká mnohem větší představitelná populace, jejíž existence, pokud jsou ostatní věci stejné, by byla lepší, i když její členové mají životy, které sotva stojí za to žít“⁹.

2.3 Odpudivý závěr

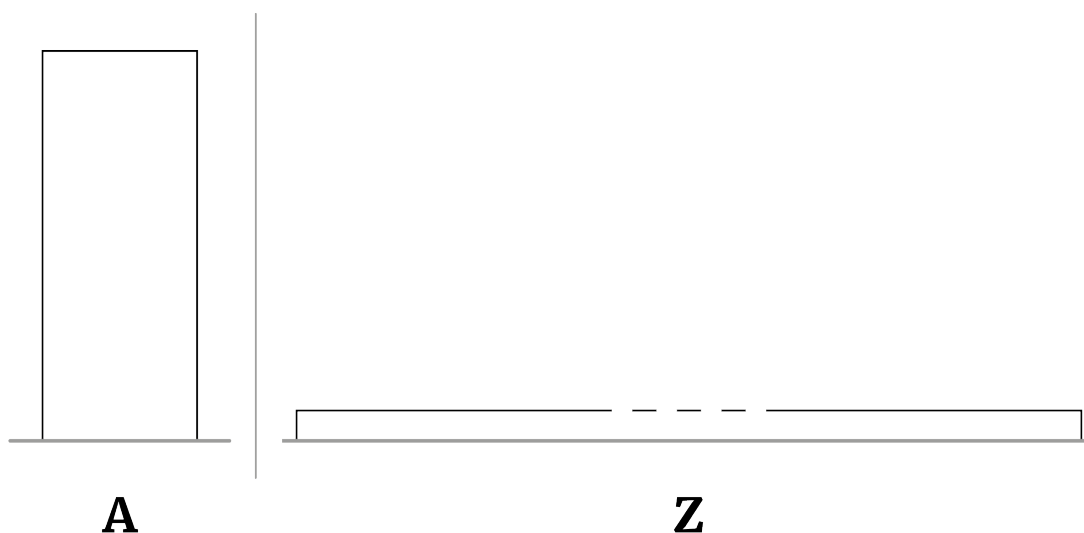
Parfit nebyl prvním, kdo si všiml, že mnoho vlivných morálních principů vedou k zmíněnému závěru. V rámci utilitární tradice to byl například Sidgwick, který byl blízko uznání této implikace (Ryberg, J., & Tännsjö, T., 2004, str. 2). Poukázal na to, že míra, do které bychom měli dle utilitárních principů podporovat růst populace, není stejná, ve které by průměrné štěstí bylo největší možné. Nicméně je to právě Parfit, kdo upozornil, že je velmi obtížné se odpudivému či podobně neintuitivnímu závěru vyhnout. Většina morálních filozofů, kteří čelí faktu, že některé z jejich uctívaných morálních

⁸ *The Repugnant Conclusion*

⁹ „For any possible population of at least ten billion people, all with a very high quality of life, there must be some much larger imaginable population whose existence, if other things are equal, would be better even though its members have lives that are barely worth living.“

názorů vedou k odpudivému závěru, mají potřebu revidovat svůj morální náhled – je však sporné, jak toho docílit, aniž by se nevyhnuli jiným vážným námitkám.

Ve své zjednodušené formě je tedy závěr následovný. Pro každý svět A existuje lepší svět Z, ve kterém všichni mají životy, které sotva stojí za to žít (Greaves, 2017, str. 4), viz. *Obr. 2*. Tento závěr není příliš intuitivní právě proto, že vyplývá ze třech předpokladů, které se zdají velmi špatně zpochybnitelné (MacAskill, 2022, str. 181).

Obr. 2: Odpudivý závěr, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

Prvním z těchto předpokladů je, že pokud se všichni v dané populaci budou mít lépe, a navíc přidáme lidi s pozitivním blahobytem, pak je tato populace lepší – tzv. *Dominance přírůstku*¹⁰. Druhá premisa zní, že pokud porovnáváme dvě populace se stejným počtem lidí, přičemž jedna z nich má vyšší celkový i průměrný blahobyt a zároveň dokonale rozložen, pak je tato populace lepší než druhá. Tento předpoklad je známý jako *Non-anti-egalitarismus*¹¹ nebo *Slabá averze k nerovnosti*¹² (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 4) a jeho základní myšlenka

¹⁰ *Dominance Addition*

¹¹ *Non-Anti-Egalitarianism*

¹² *Weak Inequality Aversion*

stojí na tom, že rovnost není aktivně špatná. Zatímco někteří lidé mohou popírat, že je rovnost dobrá sama o sobě, nikdo už by netvrdil, že rovnost dělá svět horším, za předpokladu, že všechny ostatní věci jsou stejné. Třetí premisou je tzv. *Tranzitivita*¹³, která znamená, že pokud je první svět lepší než druhý, který je lepší než třetí, pak je první svět lepší než třetí. Nemůžete být například vyšší než já, pokud jste menší než někdo, kdo není vyšší než já (Parfit, 2004, str. 12). Pokud přijmeme všechny tyto zmíněné předpoklady, musíme přijmout i jejich přímou implikaci – odpudivý závěr (MacAskill, 2022, str. 182).

Jak už předpokládá název, někteří filozofové shledávají obtížné tento závěr akceptovat, viz. například (Parfit, 1984, str. 388). Pokud bychom ho však chtěli odmítnout, museli bychom odmítnout jeden z výše uvedených předpokladů (MacAskill, 2022, str. 184). Vzhledem k tomu, že se však každá z těchto premis zdá být nezpochybnitelná, jsme ponecháni v tomto paradoxu. Pokud tedy přijmeme paradox pouhého sčítání i všechny jeho předpoklady, a chceme se zároveň vyhnout odpudivému závěru, dostáváme se do rozporu.

2.4 Intuice neutrality

Posledním z paradoxů, kterému se budu věnovat v této části je to, co nazval John Broome tzv. *Intuicí neutrality*¹⁴ – přivedení někoho s dobrým životem k existenci jako morálně neutrální záležitost (Broome, 2022, str. 148). Názor, že děláme svět lepší přidáním více životů s dostatečně vysokou kvalitou života, je často považován za neintuitivní. Jan Narveson to vyjádřil následujícím sloganem:

*„Jsme pro to, abychom dělali lidi šťastnými, ale neutrální k tomu, abychom vytvářeli šťastné lidi“*¹⁵ (1973, str. 80).

¹³ *Transitivity*

¹⁴ *The Intuition of Neutrality*

¹⁵ „*We are in favour of making people happy, but neutral about making happy people.*“

Tuto intuici pocítíte, když se zamyslíte, jaké by byly vaše úvahy při rozhodování, zda mít dítě, či nikoliv. Nejspíš by vám připadala zvláštní představa, že šťastný život dítěte, by byl sám o sobě důvodem toto dítě mít (MacAskill, 2022, str. 171). Pokud přijmete tuto intuici, může se ale zdát, že je mnohem důležitější zajistit, aby naše budoucnost byla dobrá (dokud civilizace přetrvává), ale nikoliv aby byla dlouhotrvající. Intuice neutrality tedy může být v některých případech velmi neintuitivní. MacAskill (2022, str. 172) uvádí příklad, kdy se život skládá od narození do smrti pouze z utrpení. Pro zjednodušení si to můžete představit na extrémním příkladu někoho, kdo se celý život cítí, jako by byl pálen zaživa. Pokud byste si představili, že vaše dítě bude mít takový život, připadalo by vám špatné dítě na svět přivést. Tuto myšlenku ostatně podporoval už John Stuart Mill (1859, str. 99). Filozofové, kteří intuici neutrality obhajují, tedy spolu s ní podporují nastíněnou prokreační asymetrii, viz. například (Parfit, 1984, str. 391), (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E., 2022, str. 5). Tato asymetrie vyplývá z následující dvojice tvrzení:

(1) Fakt, že člověk bude mít život, který je horší než žádný život (pod hranicí života stojícího za to žít), poskytuje sám o sobě morální důvod, proč nezpůsobit existenci takové osoby.

(2) Fakt, že by člověk měl život, který stojí za to žít, neposkytuje sám o sobě morální důvod, proč by takový člověk měl existovat.

Jinými slovy, dle této intuice máme morální povinnost nepřivést na svět dítě, které by žilo pod hranicí života stojícího za to žít, ale zároveň neutrální povinnost přivést na svět dítě, které by žilo nad touto hranicí. Mnohým se zdají obě tvrzení věrohodné, přesto je překvapivě obtížné tuto asymetrii ospravedlnit. Argument pro první tvrzení, by mohl být zároveň dobrým důvodem pro druhý. Vraťme se nyní k již zmíněnému případu s přírodními zdroji, na jehož základě například MacAskill (2022, str. 175) intuici neutrality vyvrací. Zvažte životy těchto dvou lidí – Alice a Boba. Pokud budeme nadále dotovat fosilní paliva, Alice se narodí někdy v roce 2070. V opačném případě se místo Alice narodí Bob, přičemž oba budou žít šťastné životy. Klimatická změna však bude méně extrémní, pokud zvolíme variantu bez dotací fosilních paliv. Bob tedy bude žít

šťastnějším životem, než by žila Alice. Pokud bychom ale přijali implikace intuice neutrality, neměli bychom dle MacAskilla žádný morální důvod upřednostnit Bobův život před životem Alice. Důsledek, ke kterému intuice vede, tedy že oba životy mají stejnou hodnotu, se dle něj zdá být špatná. Zastavení fosilních paliv totiž udělá život objektivně lepší, bez ohledu na to, jaká bude identita těchto budoucích lidí.

Další MacSkillův argument v neprospěch intuice neutrality je překvapivě založen na zcela jednoduché logice. Představte si tento hypotetický případ, kdy se pár rozhoduje, zda mít nebo nemít dítě. Kvůli vitamínovému deficitu, kterému v době rozhodování matka čelí, by však dítě trpělo silnými migrénami. Rodiče mají také možnost se rozhodnout mít dítě až za půl roku, kdy už bude matka zdravá a dítěti tak nezpůsobí žádnou újmu. Pro zjednodušení budu možnost bez dítěte nazývat A, možnost dítěte s migrénou B a poslední variantu zdravého dítěte pak C. Zdá se jednoznačné, že pokud mají rodiče možnost volby, měli by zvolit variantu zdravého dítěte před variantou dítěte s migrénou. Možnost C je tedy lepší než B. Porovnejme nyní možnost bez dítěte A s možností B, dítěte s migrénou. Jak vyplývá z intuice neutrality, svět je stejně dobrý, bez ohledu na to, zda se rodiče rozhodnou mít dítě nebo mít dítě s migrénou. To znamená, že $A = B$. Nyní porovnejme variantu A s variantou C, tedy možnost bez dítěte a možnost plně zdravého dítěte bez migrény. Dle intuice neutrality jsou stejně tak obě varianty rovnocenné, ať už by se rodiče rozhodli nemít dítě či zda mít ono zdravé dítě. To znamená, že $A = C$, což vede k následujícímu důsledku. Pokud je možnost A stejně dobrá jako B a varianta A stejně dobrá jako C, pak musí být varianta B stejně hodnotná jako C, tedy že dítě s migrénou je stejně dobré jako zdravé dítě. Tento závěr se nezdá příliš uspokojivý. MacSkill zároveň netvrdí, že máme morální povinnost, přivést na svět šťastné lidi, ale pouze, že pokud jsou všechny ostatní věci stejné, více šťastných životů má morálně pozitivní a nikoliv neutrální hodnotu (MacSkill, 2022, str. 169). S tímto však nesouhlasí zastánci osoby ovlivňujícího přístupu, jejichž argumenty proberu detailněji v kapitole 3.5.

3. TEORIE A PŘÍSTUPY V SOUDOBÉ POPULAČNÍ ETICE

Pokud tedy odmítneme intuici neutrality, musíme nalézt jiné principy. Sám Parfit hledání vhodné teorie populační etiky nazval hledáním „Teorie X“, která by se vyhnula odpudivému závěru, s jehož důsledky se Parfit nespokojil. Nyní se pokusím představit několik kandidátů na takovou teorii.

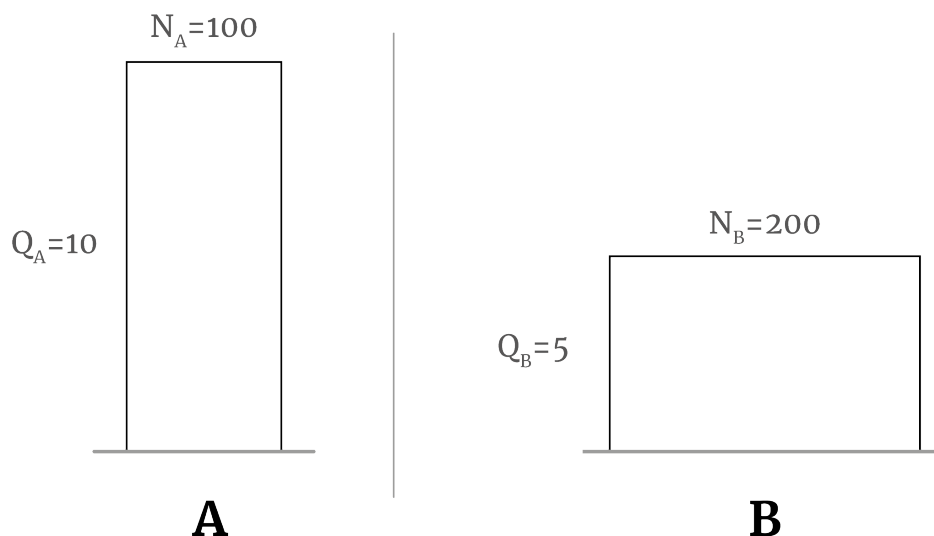
3.1 Celkový pohled

Pokud tedy odmítneme intuici neutrality, nejpřirozenější alternativou je *Celkový pohled*¹⁶, ze kterého vyplývá, že je jedna populace lepší než druhá, pokud obsahuje více souhrnného, tedy celkového blahobytu. V tomto případě tedy děláme svět lepším i navyšováním počtu pozitivních životů (Parfit, 2004, str. 9), (Greaves, 2017, str. 3), (MacAskill, 2022, str. 179), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 2.). Celkový blahobyt můžeme vypočítat vynásobením počtu jedinců (N) jejich průměrnou kvalitou života (Q). Výpočet můžeme znázornit následovně:

$$\text{Hodnota populace} = (N) * (Q)$$

Pro ilustraci zvažme hypotetický svět A se 100 obyvateli (N_A), kteří mají průměrný blahobyt 10 (Q_A) a hypotetický svět B s 200 obyvateli (N_B) na průměrné úrovni blahobytu 5 (Q_B). Z celkového pohledu jsou oba světy hodnotově rovnocenné, protože oba mají souhrnný výsledek 1 000 jednotek blahobytu ($N_A * Q_A = N_B * Q_B = 1\ 000$). Viz. Obr. 3, šířka zobrazuje počet jedinců a výška představuje jejich průměrnou úroveň kvality života. Šířka krát výška tedy v tomto případě znázorňují celkový blahobyt v těchto hypotetických světech. Z celkového pohledu vyplývá, že můžeme svět zlepšit dvěma způsoby: zlepšením kvality životů stávajících jedinců, nebo zvýšit počet lidí, kteří žijí život nad hranicí neutrálního života stojícího za to žít. Tento přístup tedy hodnotově nerozlišuje, zda by se blahobyt měl dostat současným lidem, nebo těm, kteří se ještě nenarodili. Jinými slovy, v celkovém pohledu může být ztráta v kvalitě vyvážena dostatečným zvýšením kvantity hodnotného života.

¹⁶ *The Total View*

Obr. 3: Celkový pohled, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

Vzhledem k reálné omezenosti světových zdrojů, je technicky nemožné vyprodukovat největší možnou sumu štěstí a v určitém okamžiku může ve skutečnosti vytváření dalších životů snižovat úroveň života všech ostatních, nicméně právě v tomto hypotetickém případě můžeme otestovat, zda je tato teorie populační etiky správná, či nikoliv. Je otevřenou empirickou otázkou, zda náš svět již dosáhl takové velikosti populace, při které vytváření dalších životů zvyšuje či snižuje celkový blahobyt, viz. například (Ord, 2014, str. 46). Praktickým důsledkem celkového pohledu je zajištění dlouhotrvající civilizace a snižování existenčních rizik tedy vnímá jako svou klíčovou morální prioritu. Celkový blahobyt všech budoucích generací totiž může být astronomicky velký a konec civilizace by lidstvo připravilo o jeho obrovské potenciální množství (Beckstead, 2013, str. 4).

Primární námitkou proti celkovému pohledu je již diskutovaný odpudivý závěr (viz. 2.3. Ve svém nejširším důsledku tedy tento přístup vede k neintuitivnímu tvrzení, kdy pro každý svět A, kde mají všichni velmi vysokou kvalitu života, někde existuje lepší svět Z, ve kterém mají všichni životy, které sotva stojí za to žít (Greaves, 2017, str. 4). Jednou z možností je tedy odpudivý závěr přijmout a namítnout, že nemusí být tak odpudivý, jak se na první pohled může zdát (Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-

Burns, E., 2022, str. 5), (MacAskill, 2022, str. 184). Mnoho filozofů však považuje vyhnutí se uvedenému závěru za nezbytné, pro jakoukoliv teorii populační etiky, která má být považována za uspokojivou (Ord, 2014, str. 53). Někteří naopak věří, že je zkrátka nemožné najít takovou teorii, která by se vyhnula problému neidentity a zároveň odpudivému či podobně neintuitivnímu závěru, viz. dále. Ať u je náš postoj jakýkoliv, pokud se tohoto závěru chceme zbavit, musíme zkrátka celkový pohled odmítnout a čelit důsledkům s tím spojenými. Následující alternativní teorie se o to snaží, otázkou však je, zda dokážou obstát.

3.2 Průměrový pohled

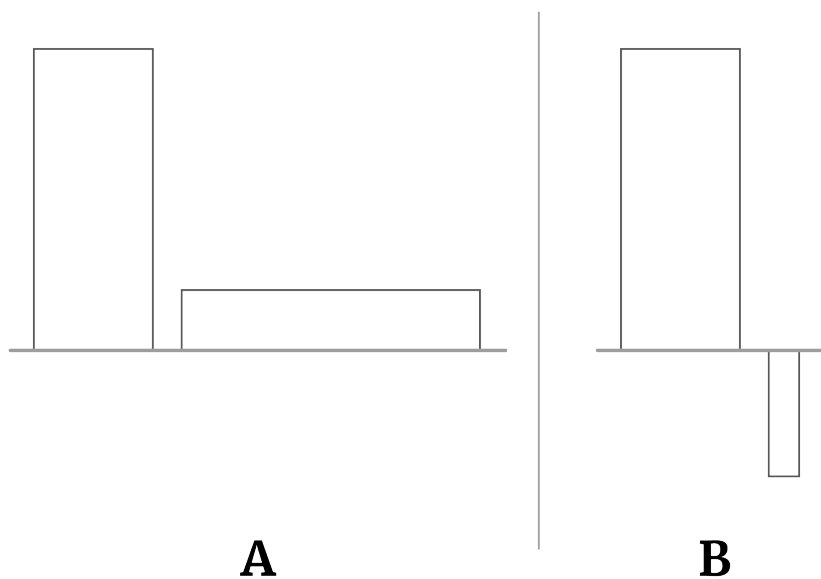
Pokud bychom na základě odpudivého závěru odmítli celkový pohled, může být lákavé obrátit se na princip průměru, dle kterého jediné, na čem záleží, je zvyšování průměrného blahobytu ve společnosti (Ryberg, J., & Tännsjö, T. (eds.), 2004, str. 8), (MacAskill, 2022, str. 177-178), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 3.), (Greaves, 2017, str. 2-3) (Ord, 2014, str. 51-52). *Průměrový pohled*¹⁷ implikuje, že je jeden výsledek lepší než druhý právě tehdy, pokud obsahuje vyšší průměrnou úroveň kvality života. Vzhledem k tomu, že cílem průměrového pohledu je zlepšit právě průměrný blahobyt, a nikoliv za každou cenu zvýšit počet existujících jedinců, je tento pohled znázorněn jednoduchou hodnotovou funkcí průměrného blahobytu (Q).

Hodnota populace = (Q)

Průměrový pohled se úspěšně vyhýbá odpudivému závěru, protože v tomto případě snížení průměrné kvality života nelze nikdy kompenzovat pouhým přidáním dalších lidí. Z tohoto pohledu, je lepší mít padesát tisíc lidí na úrovni kvality života +60, než mít čtyři sta tisíc na úrovni kvality života +40. Tento názor je často přijímám ekonomy, nicméně mezi morálními filozofy má tento přístup mizivou podporu. Přestože se z podstaty filozofové shodují na velmi málo věcech, shodují se na minimálně na tom, že průměrový pohled trpí vážnými důsledky. Představím dva nejčastěji uváděné. První si představte, že je svět obývaný jediným člověkem, jehož život se skládá pouze z mučivého utrpení.

¹⁷ *The Average View*

Průměrový pohled implikuje, že bychom mohli tento svět zlepšit přidáním miliónu nových jedinců, kteří by také měli život skládající se pouze z utrpení, nicméně o něco menšího než utrpení původního člověka (Parfit, 1984, str. 422), (MacAskill, 2022, str. 178), (Greaves, 2017, str. 4). Pokud by totiž originální svět s jedním člověkem měl úroveň blahobytu řekněme -100, pak je přidání onoho miliónu dalších osob s hodnotou kvality života -99,9 zlepšením situace, protože výsledek zvyšuje průměrný blahobyt ve společnosti. Tento závěr se však zdá být velmi absurdní a neuspokojivý. Stejně tak neobstojí ani další důsledek přímo plynoucí z průměrového principu. Tím je tzv. *Sadistický závěr*¹⁸, viz. například (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 3.).

Obr. 4: Průměrový pohled, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

Tedy stav věcí, při kterém může být lepší vytvářet životy s negativním než s pozitivním blahobytem. Předpokládejme, že se svět skládá z deseti miliard lidí na úrovni blahobytu 100. Mohli bychom přidat buď deset miliónů nesnesitelně trpících lidí

¹⁸ *The Sadistic Conclusion*

na úrovni kvality života -100, nebo tři sta miliónů se šťastným a prosperujícím životem na hodnotě blahobytu 90. Druhá zmíněná skupina by však snížila průměr o více než první skupina, viz *Obr. 4*. Populace A má nižší průměrný blahobyt než populace B. Přidání menšího počtu mučených jedinců tedy průměrný blahobyt snižuje méně, než pokud bychom přidali dostatečně velký počet lidí s pozitivní hodnotou života. Z průměrového pohledu bychom měli preferovat svět B před světem A, což je opět velmi absurdní závěr. Navíc by mohlo být na základě průměrového principu v pořádku, kdyby byl upřednostněn například svět s jedním extrémně šťastným jedincem před světem s deseti miliardami lidí, kteří mají všichni rovněž velmi kvalitní život, nicméně jen o něco méně kvalitní než původní jedinec.

3.3 Teorie proměnných hodnot

V reakci na problémy, kterým čelí předchozí dvě teorie, hledali teoretici axiologie, podle které bude hodnota přidání další osob (ať už s pozitivním či negativním blahobytem) mít tzv. klesající mezní užitek, to znamená nižší hodnotu s každým přibývajícím jedincem. *Teorie proměnných hodnot*¹⁹ tedy může být jakýmsi kompromisem mezi celkovým a průměrným pohledem (Arrhenius, G., Ryberg, J., & Tännsjö, T., 2006, str. 9-10), (Greaves, 2017, str. 5-6), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 4.). Podle této teorie se tedy mezní hodnota vytváření dalších lidí zmenšuje, čím větší je stávající populace. Nejjednodušším znázorněním takové teorie by mohla být ona mezní hodnotová funkce (f) s počtem jedinců (N) a průměrnou kvalitou života (Q) v následujícím výpočtu:

$$\text{Hodnota populace} = (Q) * f(N)$$

Teorie je považována za kompromisní právě proto, že u malých populací, s vyšším kvalitou života, se princip proměnné hodnoty chová podobně jako celkový pohled – tedy přiřazuje většinu hodnoty celkovému součtu blahobytu. Naopak u velkých populací s nižší kvalitou života tento princip napodobuje průměrový pohled a většinu hodnoty připisuje průměrnému blahobytu. Tímto se může vyhnout odpudivému závěru, protože

¹⁹ *The Variable Value View*

celková hodnota podléhá horní hranici a hodnota dalších životů klesá, s každým dalším. Tento přístup však čelí vlastní problémům. Aby se teoretici vyhnuli schvalování negativních životů do světa (pokud by klesala negativní hodnota s každým dalším takovýmto životem), musí se dovolávat asymetrie, podle které se snižuje hodnota pouze životů pozitivních. To ale vede k jakési verzi Parfitova tzv. *Absurdního závěru*²⁰ (Parfit, 1984, str. 414), kdy populace považována za dobrou, s mnoha šťastnými životy a zanedbatelně životy pod neutrální úrovní, může být hodnocena jako špatná. Představte si svět, který obsahuje miliardu šťastných životů a jeden život pod úrovní života stojícího za to žít. Pokud bychom opakovaně zvyšovali počty šťastných i nešťastných lidí o stejný počet – například deset miliard šťastných a deset nešťastných lidí, každým zvětšením populace se tento svět zhorší, až se populace změní ve špatnou. A to proto, že existuje hranice pouze pro pozitivní úroveň života, a nikoliv pro tu negativní, (Arrhenius, G., Ryberg, J., & Tännsjö, T., 2006, str. 10), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 4.). I tato na první pohled slibná teorie tedy čelí vážným námitkám.

3.4 Teorie kritické úrovně

Z pohledu *Teorie kritické úrovně*²¹ je dobré vytvořit dobrý život, ale pouze pokud je tento život nad určitou kritickou úrovní blahobytu. Na základě této teorie je zároveň špatné vytvoření života, které má sice pozitivní úroveň kvality života, ale pod onou kritickou hranicí. Populace X je tedy lepší stejně dobrá nebo lepší než populace Y, pokud je celková kritická hodnota X rovna nebo vyšší, oproti celkové kritické hodnotě Y (Gustafsson, 2020, str. 83-84), (Greaves, 2017, str. 8-9), (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 5.), (MacAskill, 2022, str. 185-186). Jinými slovy, přidání jedince zlepšit výsledek pouze pokud jeho kvalita života překročí danou hranici. To je tedy v kontrastu s celkovým pohledem, který považuje každý život nad neutrální hranicí jako zlepšení situace. Tato teorie tedy popírá jeden ze zmíněných velmi přesvědčivých předpokladů paradoxu pouhého sčítání, a to dominanci přírůstku. Tím se vyhýbá původnímu odpudivému závěru. I tato teorie však naráží na své vlastní kontraintuitivní implikace. Hodnota výsledku podle teorie kritické úrovně ve své zjednodušené podobě

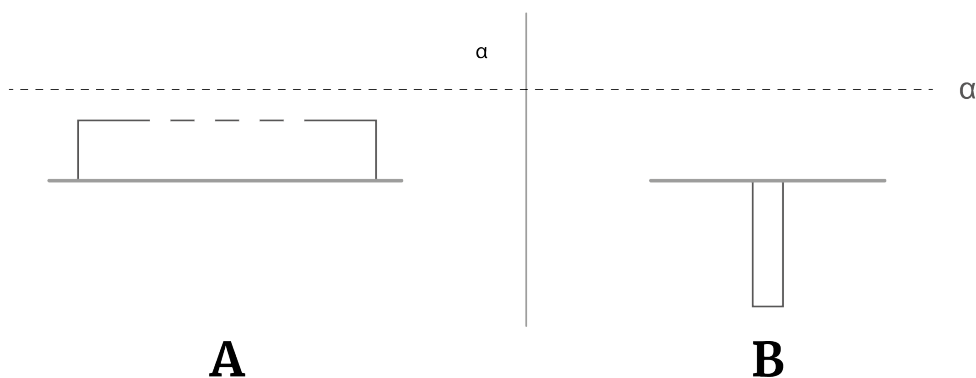
²⁰ *The Absurd Conclusion*

²¹ *The Critical Level View*

může být znázorněna hodnotovou funkcí počtu lidí (N), průměrnou kvalitou života (Q) a kritickou úrovní (α) následovně, viz. (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 5.):

$$\text{Hodnota populace} = (N) * (Q - \alpha)$$

Hodnotu populace dle této teorie tedy vypočítáme tak, že nejprve odečteme onu kritickou úroveň od úrovně kvality života každého jedince ve společnosti, celková hodnota je potom součtem těchto rozdílů. V celkovém pohledu by se tedy tato kritická úroveň rovnala nule ($\alpha = 0$). S touto teorií sdílí názor na to, že hodnota vytvoření života jednotlivce se odvíjí od úrovně jeho kvality života (ať už tedy od bodu 0, či od určité vyšší kritické hranice). Průměrový pohled spolu s teorií proměnných hodnot naopak hodnotu odráží od počtu existujících osob. Aby se teorie vyhnula odpudivému závěru, tato kritická hranice musí být dostatečně vysoká, oproti neutrální úrovni, což však vede ke stejnému důsledku jako průměrový pohled, tedy k sadistickému závěru, viz. například (Gustafsson, 2020, str. 84), (MacAskill, 2022, str. 186). Čím vyšší je totiž kritická úroveň, tím k horšímu důsledku vede. Předpokládejme, že kritická úroveň populace X je například 10. Z pohledu této teorie je horší, pokud přidáme stovky lidí na úrovni blahobytu 5, než když přidáme pouze deset lidí na úrovni kvality života -30. Přidání pozitivního života, který je pod kritickou hranicí úrovně blahobytu, je totiž teorií hodnoceno jako špatné. Pokud tak přidáme dostatečné množství takových životů, zhorší celkovou hodnotu populace více než přidání menšího počtu životů, které jsou plně utrpení. Jinými slovy, i pokud se se populace skládala pouze z jednoho negativního života – pod neutrální hranicí stojícího za to žít – je takový svět lepší, než kdyby obsahoval stovky životů, které jsou nad hranicí neutrálního života, ale pouze nedosahují oné kritické úrovně. Viz. *Obr. 5*, kde zmíněné důsledky naznačují, že svět A je horší než svět B.

Obr. 5: Teorie kritické úrovně, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

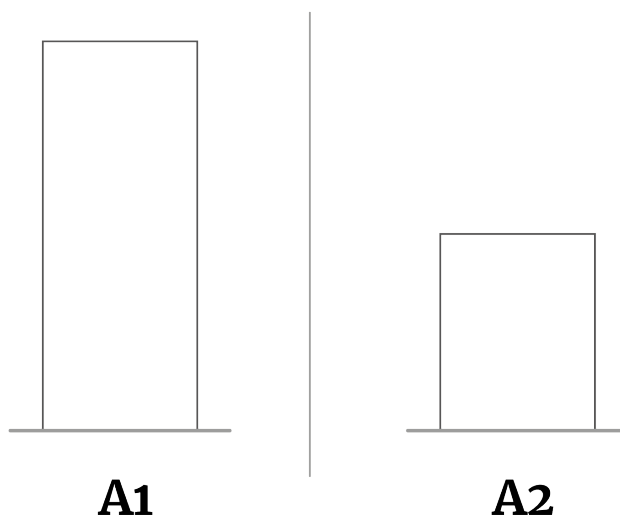
3.5 Přístup ovlivňující osoby

Všechny teorie, které jsem zatím představila, se řadí mezi neosobní teorie, přičemž se toto rozlišení používá právě kvůli kontrastu s přístupy, které jsou známy jako tzv. osoby ovlivňující (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 6.), (Greaves, 2017, str. 11). Zároveň všechny tyto přístupy, včetně celkového, průměrového, a ostatních dosud uvedených, odmítají intuici neutrality, a to z důvodů představených v kapitole 2.4. Autoři zastávající přístup ovlivňující osoby však tuto intuici sdílí. Tento přístup dále stojí na předpokladu, že výsledek nemůže být lepší (ani horší) než jiný, pokud není lepší (ani horší) pro nikoho konkrétního (Arrhenius G. , 2000, str. 116), (Parfit, 1984, str. 363, 394), (Beckstead, 2013, str. 77) .

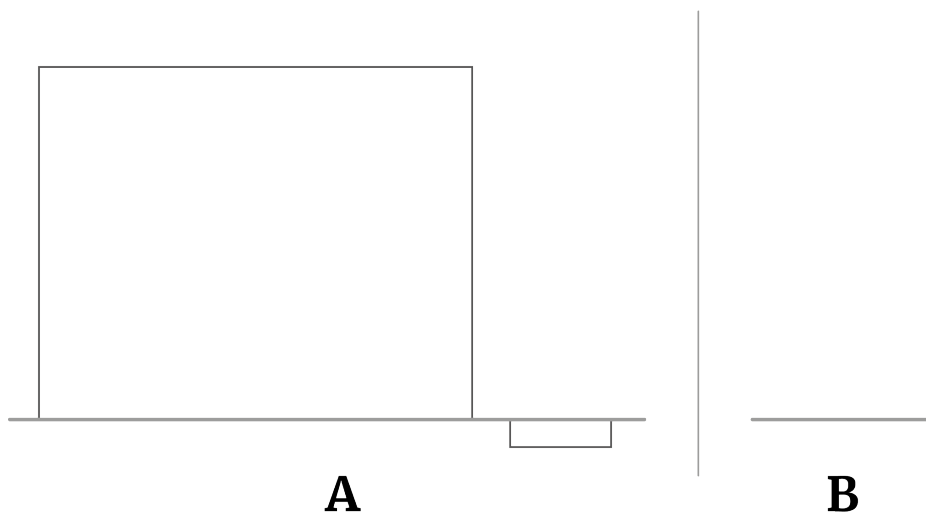
Například Jan Narveson (1967, str. 62-63), nepřijímá tvrzení, že bychom měli produkovat osobu X jenom proto, že by vedl kvalitní život. Přiklání se k osoby ovlivňujícímu přístupu, který implikuje, že bychom měli vytvořit osobu X, pouze pokud dokážeme předvídat, že existence X bude mít pozitivní dopad na štěstí ostatních lidí. Ve svém článku uvedl, že má klasická utilitární teorie různé interpretace, přičemž on sám zastával názor, že usilování o největší štěstí z největšího počtu ještě nemusí nutně znamenat, že máme usilovat o největší štěstí a největší počet. Každý by dle něj tedy měl

být tak šťastný, jak je to možné, což nicméně neznamená, že musí nutně vzniknout co nejvíce lidí. Pro osoby ovlivňující přístup je tedy stěžejní, že se navyšování dobra vztahuje pouze na existující lidi a vznik života je sám o sobě morálně irelevantní. Problematičnost tohoto přístupu spočívá v tom, že pokud bychom porovnávali výsledky, ve kterých existují různí lidé (viz. **2.1 Problém neidentity**), přístup není schopen vysvětlit, proč je jeden stav lepší nebo horší než druhý (Beckstead, 2013, str. 77). To znamená, že pokud osoba existuje v jednom výsledku, ale ne ve druhém, není možné blahobyt této osoby porovnávat napříč těmito jednotlivými výsledky. Pokud bychom ale srovnali neexistenci a život, který obnáší pouze utrpení a je pod neutrální hranicí života stojícího za to žít, je nasnadě tvrdit, že tento život by byl horší než neexistence. Proto zastánci tohoto přístupu přijímají i onu prokreační asymetrii, viz. například (Roberts, 2022, str. 226), (Roberts, 2011, str. 765), (Frick, 2020, str. 53), (Singer, 1993, str. 61), (Arrhenius G. , 2000, str. 137), dle které je tedy špatné vytvářet lidi s negativním blahobytem, ale není samo o sobě morálně dobré vytvářet životy s blahobytem pozitivním. Tato asymetrie má nicméně některé neuspokojivé důsledky, které již byly částečně diskutovány.

Zvažte následující příklad, viz *Obr. 6* (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 6.). Ve světě A_1 mají všichni lidé velmi vysokou kvalitu života. V populaci A_2 všichni žijí znatelně hůře než v A_1 , nicméně stále se jedná o životy s pozitivním blahobytem, tedy životy stojící za to žít. Není nic kontroverzního na tvrzení, že bychom měli upřednostnit svět A_1 před A_2 . To však nelze vysvětlit na základě prokreační asymetrie, protože ta implikuje, že jsou oba světy stejně hodnotné. Pokud bychom stejnou logiku argumentu vyhnali ještě dál, viz. *Obr. 7*, dojdeme k ještě absurdnějšímu výsledku. Když totiž porovnáme populaci A, ve které má naprostá většina lidí šťastný život na vysoké úrovni a pouze marginální část v ní trpí vážným onemocněním, kvůli kterému je jejich život pod neutrální hranicí, s populací B, kde není žádný život, asymetrie by preferovala prázdný svět, viz. například (Beckstead, 2013, str. 86-87).

Obr. 6: Přístup ovlivňující osoby a), zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

Obr. 7: Přístup ovlivňující osoby b), zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)

Jeden z obhájců osoby ovlivňujícího přístupu, Johann Frick (2020, str. 38), se ve svém pojetí takového přístupu snažil kreativně zahrnout prokreační asymetrii i problém neidentity, aby se tím vyhnul neuspokojivým důsledkům. Jeho argumenty můžeme znázornit na předchozím MacAskillově příkladu, kdy jsme vybírali mezi dítětem s migrénou A, dítětem bez migrény B a žádným dítětem C. Připomeňme, že varianta dítěte s migrénou je i v původním případě stále považována za dobrou (jeho život není tak dobrý, jako u dítěte bez migrény, avšak stále žije život nad neutrální hranicí). Frick tvrdí, že pokud bychom vybírali mezi variantami A a B, tedy zjednodušeně mezi dobrým a skvělým, pak je volba jasná, protože se rozhodnutí zakládá na podmíněné existenci jednoho ze dvou potenciálních lidských bytostí. V třístranné volbě však dle něj není nic morálně špatného na tom, pokud si zvolíme variantu C, tedy nikoho. Otázka, zda takový postoj ve skutečnosti řeší onu neporovnatelnost mezi jednotlivými případy, protože plně neodpovídá na MacAskillov argument. Pokud budeme tvrdit, že v třístranné volbě je varianta C rovna nebo stejně dobrá jako B (což je samo o sobě neuspokojivé), nemůžeme tvrdit, že možnost A je v tomto případě nejhorší, protože to by nebylo v souladu s asymetrií, kdy hodnotíme jako špatné, pouze přidání života pod neutrální hranicí.

Dle například Jeffa MacMahana nemůže přístup ovlivňující osoby uspokojivě vysvětlit právě prokreační asymetrii, respektive její tvrzení, že máme povinnost nepřivést na svět někoho, čí život by byl pod hranicí neutrálního života stojícího za to žít. Dle MacMahana (2009, str. 52-53) většina z nás souhlasí s tím, že existuje silný morální důvod takového jedince nepřivést k existenci. Pokud ale osoby ovlivňující přístup považuje jako újmu pouze takovou, která se týká již existujících lidí, není při rozhodování mezi početím nebo nepočetím takového jedince nikdo, jehož zájmy by byly ovlivněny naší volbou. Tímto argumentem se tedy snaží vyvrátit, že přístupem, který přijímá intuici neutrality lze vysvětlit i její přímá implikace – tedy prokreační asymetrie.

I podle Gustafa Arrhenia musíme tento princip zahodit, protože zmiňovaná asymetrie má za následek, že je důležitější zmírnit utrpení než zvýšit štěstí, a přikládáme tak při rozhodování větší váhu negativnímu než pozitivnímu blahobytu, což může vést ke kontraintuitivním a neuspokojivým závěrům (2000, str. 138).

3.6 Proč bychom měli přijmout odpudivý závěr

Dereku Parfitovi se navzdory důkladnému zkoumání různých alternativních scénářů nepodařilo najít jím označovanou „Teorii X“, která by se vyhnula neuspokojivým závěrům, nicméně věřil, že by takováto teorie mohla být v budoucnu formulována (1984, str. 451). Přístupy a teorie snažící se vyhnout odpudivému závěru, však čelí vážným kontraindikacím, na jejichž základě byl formulován tzv. *Teorém nemožnosti*²², který tvrdí, že neexistuje žádná axiologie, která by uspokojila všechny žádoucí principy. Je tomu tak proto, že tyto principy jsou vzájemně nekonzistentní, a tak logicky žádná z teorií populační etiky není sto uspokojit všechna „přání na seznamu“ (Greaves, 2017, str. 17), (Arrhenius G., 2000, str. 261). Jedním z takovýcho přání je právě vyhnout se odpudivému závěru. Jeho přijetí by ale poskytlo relativně snadnou odpověď na teorém nemožnosti, protože celkový pohled, který k němu vede, je kromě toho v souladu se všemi ostatními principy, které je potřeba uspokojit.

Většina lidí považuje určitý kompromis mezi kvantitou a kvalitou jako intuitivní a nutný, aby nevedl k nepřijatelnému výsledku v extrémních případech na obou stranách. Například by asi každý z nás souhlasil, že je lepší svět s osmi miliardami lidí než ten, který obsahuje pouze jediný život (Chappel, R. Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b, kap. 2.1). Rovněž by tedy nikdo nerozporoval, že se nemůžeme spokojit s elitistickou populací A, viz předchozí kapitoly. Je ale stejně tak velmi lákavé tvrdit, že svět Z, který obsahuje pouze životy, které jsou pouze těsně nad neutrální hranicí, musí být horší než A, bez ohledu na to, o jaký počet převyšuje původní populaci A. V podmínkách reálného života není takový závěr možný a ani bychom netvrdili, že slepé navyšování kvantity populace bez zajištění určité kvality, je nejlepší řešení. Je však důležité posoudit, zda jsme tyto extrémní hypotetické scénáře a důsledky ochotni přijmout. V této podkapitole se pokusím uvést některé z argumentů, které jsou autory diskutovány ve prospěch celkového pohledu.

Jak je vidno z kapitoly 2., ve které jsem se snažila představit stěžejní paradoxy, kterým musí teoretici čelit, naše intuice nemusí být vždy plně spolehlivým vodítkem

²² *The Impossibility Theorem*

k posouzení případů právě v kontexty populační etiky. Odpudivý závěr, kterému se obháječi různých přístupů snaží vehementně vyhnout, zahrnuje případy s extrémně velkým počtem jedinců s nízkou, byť přesto pozitivní kvalitou života, kde bychom mohli očekávat, že naše intuice nemusí být příliš směrodatné. Nedokážeme si zkrátka představit, jaké by to bylo, kdyby existovaly miliardy lidí a tím pádem naše intuice může zkreslovat morální význam populace Z, viz. například (Arrhenius, G., Ryberg, J., & Tännsjö, T. , 2006, str. 20-21) nebo (Gustafsson, 2022, str. 9). Nemáme tedy v tomto ohledu důvod věřit něčí intuici, jakkoli se jejich filozofie může zdát věrohodná, přičemž se dle Gustafssona, který v tomto navazuje na Brooma, nejedná o kritiku, ale pouze o fakt, že taková čísla jsou mimo naše možnosti představ. Tännsjö (2020, str. 2-3) používá metaforu s odrazem hole ve vodě, která se nám taky zdá být ohnutá. Stejně jako nás tedy může klamat zrak, i na naše intuice se v případě velkých čísel nemůžeme plně spoléhat.

Dalším navazujícím argumentem může být, že dostatečně nedoceňujeme, že životy, které sotva stojí za to žít, jsou stále spíše dobré než špatné. Tento život nad onou neutrální hranicí, je pro člověka zkrátka stále lepší než neexistence. Pro podepření tohoto tvrzení můžeme zvážit průzkum veřejného mínění viz. (MacAskill, 2022, str. 197), které v roce 2014 probíhalo v šedesáti sedmi zemích, a ve kterém se lidí ptali, nakolik jsou šťastní. Rozdílná vyspělost zemí, tedy fakt, že někteří lidé v chudších zemích mohou mít objektivně méně kvalitní životy (ve smyslu jejich příjmů, vzdělanosti, dostupné zdravotní péče apod.), neměla na odpovědi přímý vliv. Například 91 % dotázaných Američanů se považovalo za šťastné, přičemž v kontrastu s bohatými Spojenými státy, lidé ve Rwandě se cítili šťastní z 90 %. Nevíme, jaké by bylo žít život v hypotetické populaci Z, navíc v kontextu naší zamlžené intuice ohledně velké kvantity lidí, kteří v tomto světě vedou své životy těsně nad neutrální hranicí, se nemusí odpudivý závěr jevit jako zas tak odpudivý.

Roli v naší primární intuici se odpudivého závěru zbavit, může hrát i naše egoistická zaujatost, že automaticky patříme do jedné ze srovnávacích možností (Tännsjö, T., 2020, str. 4). Tlačí nás vybrat si spíše svět A. Vypůjčme si teď logiku Rawlsova argumentu pouze nastíněného v kapitole 1.1, a zahrňme do hypotetické smlouvy za závojem nevědomosti všechny potenciální bytosti z populace Z, přičemž naše existence

není podmíněná, ale závisí na tom, který svět zvolíme. Předpoklad, na kterém stojí celá myšlenka této spravedlivé smlouvy je, že bychom si zvolili takový (v tomto případě) svět, který je nejvíce výhodný pro nejhůře situované lidi. V tomto ohledu by ale volba populace A znamenala neexistenci většiny osob, které zahrnujeme do této volby, takže bychom mohli předpokládat, že spíše skončíme u světa Z, tedy u odpudivého závěru. Pokud se shodneme, že je lepší existovat s pozitivní kvalitou života (byť velmi nízkou), než neexistovat. Ostatně k tomuto závěru vede i diskutovaný paradox pouhého sčítání, který nestojí pouze na předpokladech spojených s celkovým pohledem (Tännsjö, T., 2020, str. 2-3). Například dle MacAskilla, který se přiklání s ohledem na všechny relevantní teorie k celkovému pohledu, však zdůrazňuje, že vzhledem ke složitosti problému, by nikdo neměl být ke své favorizované teorii příliš důvěřivý (MacAskill, 2022, str. 180-186). Relativně nedávno se nicméně ve společném prohlášení, tedy velmi neobvyklém kroku ve filozofii, shodlo dvacet devět morálních filozofů na tom, že pokud daná teorie populační etiky zahrnuje odpudivý závěr, neměl by to být sám o sobě důvod k jejímu zamítnutí, viz. (Zuber, S., Venkatesh, N., Tännsjö, T., Tarsney, C., Stefánsson, H. O., Steele, K., Spears, D., Sebo, J., Pivato, M., Ord, T., Ng, Y. K., Masny, M., Macaskill, W., Lawson, N., Kuruc, K., Hutchinson, M., Gustafsson, J. E., Greaves, H., Forsberg, L., ... Ashei, 2021).

Závěr

Jedním z předpokladů, který je často implicitní v debatách o teoriích populační etiky, je poskytnutí praktických návodů, jak přistupovat a vést politiky tváří tvář skutečným problémům, které se budou dotýkat i budoucích lidí, jako například změna klimatu. Přirozeně bychom však první měli zjistit, která z rozporujících se teorií, je tou nejvíce uspokojivou a až poté implementovat jakoukoliv politiku teorie předepisuje. Popsané paradoxy a vzájemně nekonzistentní principy, které bychom měli považovat za intuitivní však představují pro „Teorii X“ obrovské překážky. Nemůžeme zkrátka důsledně přijímat všechny axiologické a normativní principy, ale musíme se především rozhodnout, který z těchto vzájemně si protichůdných axiomů opustit a který naopak opustit nemůžeme pro nalezení uspokojivé teorie populační etiky. Tato bakalářská práce se snažila představit problémy spojené s budoucími generacemi, jako problémy, které by neměli být přinejmenším o nic méně morálně relevantní, jako ty, kterým čelíme dnes. Zdá se jako naprosto přirozené, abychom dávali větší váhu závažným problémům dneška, spíše než přemýšlet, nad lidmi vzdálených tisíce let od nás. Zde jinými slovy vítězí naše intuice a možná i zdravý rozum, nicméně nelze příliš uspokojivě ospravedlnit (s ohledem na obrovské množství potenciálních životů, které budou stejně tak morálně relevantní jako ty naše), že bychom těmto problémům neměli dávat žádnou pozornost nebo že by tito lidé a jejich zájmy měli být méně důležité než ty naše.

V práci jsem postupně představila nejvíce diskutované přístupy, které se snaží vyhnout paradoxům a nepříliš intuitivním závěrům, ke kterým často nejširší důsledky těchto teorií vedou (ať už mluvíme o odporivém, sadistickém či podobně neintuitivních důsledcích). Mezi tzv. neosobní teorie, které odmítají intuici neutrality a z ní vyplývající asymetrii v (ne)povinnostech našich prokreačních rozhodnutí, patří tedy celkový pohled, průměrový pohled, teorie proměnných hodnot či teorie kritické úrovně. Jako relevantní teorie, byl také představen tzv. osoby ovlivňující přístup, který naopak intuici neutrality přijímá, byť se ukázalo, že si takový přístup neumí uspokojivě vyrovnat s její přímou implikací – prokreační asymetrií. Přestože na správné teorii, s ohledem na složitost problematiky, neexistuje shoda, v závěru práce jsem uvedla část argumentů, které nahrávají celkovému pohledu. Pro některé autory je jeho přímý důsledek – odporivý

závěr – nicméně právě důvodem, proč hledají cestu jinudy. Žádná další teorie však není schopna uspokojit všechny žádoucí axiomy, a tak je otázkou, proč by právě celkový pohled, který sice vede ke zmíněnému závěru, měl být vyřazen ze hry, pokud uspokojuje axiomy ostatní.

Seznam obrázků:

Obr. 1: Paradox pouhého sčítání, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)	12
Obr. 2: Odpudivý závěr, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)	15
Obr. 3: Celkový pohled, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)	20
Obr. 4: Průměrový pohled, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)	22
Obr. 5: Teorie kritické úrovně, zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b)	26
Obr. 6: Přístup ovlivňující osoby a), zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b).....	28
Obr. 7: Přístup ovlivňující osoby b), zdroj: (Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W., 2023b).....	28

Použitá literatura:

Anthis, J. R., & Paez, E. (2021). Moral circle expansion: A promising strategy to impact the far future. *Futures*, 130.

Arrhenius, G. (2000). An Impossibility Theorem For Welfarist Axiologies. *Economics and Philosophy*, 16, str. 247-266.

Arrhenius, G. (2000). *Future Generations: A Challenge for Moral Theory* (PhD Dissertation). Načteno z <https://www.iffs.se/media/23529/fulltext01.pdf>

Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E. (eds.). (2022). *The Oxford Handbook of Population Ethics*. New York: Oxford University Press.

Arrhenius, G., Ryberg, J., & Tännsjö, T. . (2006). *The Repugnant Conclusion*. Načteno ze Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/repugnant-conclusion/>

Beckstead, N. (2013). *On the Overwhelming Importance of Shaping the Far-Future* (PhD Dissertation). Načteno z <https://drive.google.com/file/d/0B8P94pg6WYIC0lXSUVYS1BnMkE/view?resourcekey=0-nk6wM1QIP10qWVh2z9FG4Q>

Broome, J. (2022). *Loosening the Betterness Ordering of Lives: A Response to Rabinowicz*. In Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E. (eds.), *The Oxford Handbook of Population Ethics*. New York: Oxford University Press.

Dasgupta, P. (2019). *Time and The Generations*. New York: Columbia University Press.

Dierksmeier, C. (2006). *John Rawls on the rights of future generations*. In Tremmel, Joerg Ch., *Handbook of Intergenerational Justice* (str. 72-86). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Frick, J. (2020). Conditional Reasons and the Procreation Asymmetry. *Philosophical Perspectives*, 34(1), str. 53-87.

Greaves, H. (2017). Population Axiology. *Philosophy Compass*, 12(11).

Greaves, H. & MacAskill, W. (2021). *The case for strong longtermism* (GPI Working Paper No. 5-2021). Načteno z Global Priorities Institute: <https://globalprioritiesinstitute.org/wp-content/uploads/The-Case-for-Strong-Longtermism-GPI-Working-Paper-June-2021-2-2.pdf>

Greaves, H., Ord, T. (2017). Moral Uncertainty about Population Axiology. *Journal of Ethics & Social Philosophy*, 12(2), str.135-168.

Greene, J. (2003). From neural 'is' to moral. *Nature Reviews Neuroscience*, 4, str. 847-850.

Gustafsson, J. E. (2020). Population axiology and the possibility of fourth category of absolute value. *Economics & Philosophy*, 36, str. 81-110.

Gustafsson, J. E. (2022). *Our Inuitive Grasp of the Repugnant Conclusion*. In Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E. (eds.), *The Oxford Handbook of Population Ethics* (str. 371-389). New York: Oxford University Press.

Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W. (2023a). *Acting on Utilitarianism*. In R.Y. Chappel, D. Meissner, and W. MacAskill (eds.), *An Introduction to Utilitarianism*. Načteno z <https://utilitarianism.net/acting-on-utilitarianism/>

Chappel, R.Y., Meissner, D., & MacAskill, W. (2023b). *Population Ethics*. In R.Y. Chappel, D. Meissner, and W. MacAskill (eds.), *An Introduction to Utilitarianism*. Načteno z <https://utilitarianism.net/population-ethics/>

MacAskill, W. (2022). *What We Owe The Future*. London: Oneworld Publications.

MacMahan, J. (2009). *Asymmetries in the morality of causing people to exist*. In Wasserman, D., & Roberts, M. (eds.), *Harming Future Persons*. Springer (str. 49-68)

MacMahan, J. (2021). Climate Change, War, and the Non-Identity Problem. *Journal of Moral Philosophy*(18), str. 211-238.

Meyer, L. (2021). *Intergenerational justice*. Načteno ze Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/justice-intergenerational/>

Mill, J. S. (2001). *On Liberty 1859*. Kitchener: Batoche Books.

Narveson, J. (1967). Utilitarianism and New Generations. *Mind*, 76(301), str. 62-72.

Narveson, J. (1973). Moral Problems of Population. *The Monist*, 57(1), str. 62-86.

Ord, T. (2014). *Overpopulation or Underpopulation* In Goldvin, I., *Is the Planet full?* Oxford: Oxford University Press.

Parfit, D. (1984). *Reasons and Persons*. New York: Oxford University Press.

Parfit, D. (2004). *Overpopulation and the Quality of Life*. In Ryberg, J., & Tännsjö, T. (eds.), *The Repugnant Conclusion: Essays on Population Ethics* (str. 7-22). The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Rawls, J. (1999). *The Theory of Justice. Revised Edition*. Cambridge: Harvard University Press.

- Roberts, M. A. (2011). An Asymmetry in the Ethics of Procreation. *Philosophy Compass*, 6(11), str. 765-776.
- Roberts, M. A. (2022). *The Person-Based Intuition and The Better Chance Puzzle*. In Arrhenius, G., Bykvist, K., Campbell, T., & Finneron-Burns, E. (eds.), *The Oxford Handbook of Population Ethics*. New York: Oxford University Press.
- Ryberg, J., & Tännsjö, T. (eds.). (2004). *The Repugnant Conclusion: Essays on Population Ethics*. The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Sidgwick, H. (1907). *The Methods Of Ethics*. London: Macmillan.
- Singer, P. (1972). Famine, Affluence and Morality. *Philosophy & Public Affairs*, 1(3), str. 229-243.
- Singer, P. (1993). *Practical Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tännsjö, T. (2020). Why Derek Parfit had reasons to accept the Repugnant Conclusion. *Utilitas*, 32(4), str. 387-397.
- Tremmel, J. C. (2006). *Handbook of Intergenerational Justice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Zuber, S., Venkatesh, N., Tännsjö, T., Tarsney, C., Stefánsson, H. O., Steele, K., Spears, D., Sebo, J., Pivato, M., Ord, T., Ng, Y. K., Masny, M., Macaskill, W., Lawson, N., Kuruc, K., Hutchinson, M., Gustafsson, J. E., Greaves, H., Forsberg, L., ... Ashei. (2021). What should we agree on about the Repugnant Conclusion. *Utilitas*, 33(4), str. 379-383.